

Londen, zomer '44

Op *D-Day*, 6 juni 1944, had het Nederlandse kabinet (het tweede ministerie-Gerbrandy, dat in juli '41 tot stand was gekomen) juist een gevaarlijke crisis doorstaan die in allerlei politieke en persoonlijke tegenstellingen haar oorsprong had gevonden.¹ Zo er al eenstemmigheid heerste onder de ministers dat op het gebied van de oorlogvoering alle krachten (maar dat waren slechts weinige) moesten worden ingezet, er was verdeeldheid inzake tal van belangrijke regelingen welke bij de bevrijding van kracht zouden worden. Bovendien werd over een aantal van die regelingen allerm minst gelijk-op gedacht door de koningin en het kabinet, ja het was een hartewens van de vorstin om van het kabinet-Gerbrandy verlost te worden; zij had alle vertrouwen in de minister-president verloren, zij wenste te kunnen gaan regeren met een kabinet dat reeds in Londen de uitdrukking zou zijn van het 'vernieuwde' Nederland dat, zo hoopte zij vurig, na de bevrijding zou kunnen worden opgebouwd.

Een deel van de regelingen die bij die bevrijding in werking moesten treden, lag klaar in de vorm van wetsbesluiten waaromtrent de in '42 door de regering ingestelde Buitengewone Raad van Advies positief had gerapporteerd en welke vervolgens door de koningin waren ondertekend en door de betrokken ministers (en de minister van justitie) gecontrasigneerd; onder de belangrijkste van die wetsbesluiten hadden zelfs alle ministers hun handtekening geplaatst.

Geregeld was in de eerste plaats dat in bevrijd Nederland een bijzondere staat van beleg zou worden afgekondigd, onder welke een nieuw, in Londen gevormd gezagsapparaat: het Militair Gezag, vèrgaande bevoegdheden zou hebben. Dat Militair Gezag zou in de z.g. eerste fase van de bevrijding (men zou kunnen zeggen: de fase vóór en onmiddellijk na de wapenstilstand) generaal Eisenhower als *Supreme Commander* van de *Allied Expeditionary Forces* ten dienste staan; hij zou in Nederland de hoogste instantie zijn. In de z.g. tweede fase zou alle gezag weer bij de Nederlandse regering komen te berusten. Nederlandse instanties en

¹ Men vindt de samenstelling van het tweede en derde kabinet-Gerbrandy als bijlage achter in dit deel.